

Spis treści

Wykaz akronimów	xiii
Wykaz skrótów	xv
Wstęp do wydania drugiego	xvii
Wstęp do wydania pierwszego	xix
1. System sądowniczy Unii Europejskiej (<i>Marcin Górski</i>)	v-1
1.1. Wprowadzenie	v-1
1.2. Jurysdykcja Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	v-3
1.3. Funkcjonowanie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	v-10
1.3.1. Trybunał Sprawiedliwości	v-10
1.3.2. Sąd	v-14
1.3.3. Sądy wyspecjalizowane – Sąd do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej	v-17
1.4. Strony i inni uczestnicy postępowania	v-19
1.5. Wykonanie orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	v-20
1.6. Postępowanie	v-22
1.6.1. Procedura pisemna	v-22
1.6.2. Procedura ustna	v-24
1.6.3. Procedura postępowania prejudycjalnego	v-26
1.6.4. Język postępowania	v-27
1.7. Rodzaje orzeczeń	v-27
1.8. Postępowania dotyczące zapadłych orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	v-29

1.8.1. Postępowanie odwoławcze (apelacja)	v-29
1.8.2. Rewizja orzeczenia (wznowienie postępowania)	v-31
1.8.3. Inne postępowania dotyczące zapadłych orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	v-34
1.9. Koszty postępowania	v-35
1.9.1. Koszty ponoszone przez strony postępowania	v-36
1.9.2. Koszty ponoszone przez Trybunał Sprawiedliwości	v-36
Literatura uzupełniająca	v-37
Podstawowe dokumenty	v-37
Pytania podsumowujące	v-37
2. Dochodzenie roszczeń opartych na prawie Unii Europejskiej przed sądami krajowymi (<i>Anna Wyrozumska</i>)	v-39
2.1. Podstawowe zasady działania prawa Unii ustanowione przez orzecznictwo	v-39
2.2. Autonomia proceduralna państw członkowskich a obowiązek zapewnienia skutecznej ochrony sądowej	v-44
2.3. Zgodność krajowych przepisów dotyczących dochodzenia roszczeń z zasadami ogólnymi	v-58
2.4. Wybrane kwestie szczegółowe	v-60
2.4.1. Prawo do zwrotu opłaty/cła/podatku pobranych niezgodnie z prawem Unii	v-60
2.4.2. Wymogi dotyczące decyzji administracyjnych (prawo do należytego uzasadnienia i uchylecia ostatecznej decyzji)	v-62
2.4.3. Prawo do odpowiedniej, proporcjonalnej i skutecznej sankcji	v-66
2.4.4. Prawo do odszkodowania za szkody spowodowane naruszeniem prawa Unii przez państwo członkowskie	v-69
2.4.5. Prawo do środków tymczasowych	v-78
Literatura uzupełniająca	v-86
Podstawowe dokumenty	v-86
Pytania podsumowujące	v-87
3. Skargi wymuszające przestrzeganie prawa Unii Europejskiej przez państwa członkowskie (<i>Marcin Górski</i>)	v-88
3.1. Skargi przeciwko państwu członkowskiemu na podstawie artykułów 258–260 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej	v-88
3.1.1. Regulacja	v-88
3.1.2. Przedmiot postępowania	v-90

3.1.3. Postępowanie na podstawie artykułu 258	
Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej	v-93
3.1.3.1. Etap przedsądowy	v-95
3.1.3.2. Postępowanie przed Trybunałem i wyrok	v-101
3.1.3.3. Okoliczności egzoneracyjne	v-107
3.1.4. Postępowanie na podstawie artykułu 259	
Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej	v-116
3.1.5. Postępowanie na podstawie artykułu 260	
Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej	v-121
3.1.6. Niektóre polskie sprawy rozstrzygane w trybie	
artykułu 226 Traktatu ustanawiającego	
Wspólnotę Europejską (obecnie art. 260 TFUE)	v-134
Literatura uzupełniająca	v-136
Podstawowe dokumenty	v-137
Pytania podsumowujące	v-137
 4. Kontrola legalności aktów instytucji, organów i jednostek	
organizacyjnych Unii Europejskiej	
– stwierdzanie nieważności (<i>Michał Kaszubski</i>)	v-139
4.1. Skarga o stwierdzenie nieważności aktu instytucji,	
organu lub jednostki organizacyjnej Unii na podstawie	
artykułu 263 Traktatu o funkcjonowaniu	
Unii Europejskiej	v-140
4.1.1. Regulacja	v-140
4.1.2. Charakter skargi i jej przedmiot	v-141
4.1.3. Akty podlegające zaskarżeniu	v-142
4.1.3.1. Dopuszczalność zaskarżenia samego	
uzasadnienia aktu	v-159
4.1.3.2. Skarga o stwierdzenie nieważności	
aktów Europejskiego Banku Inwestycyjnego ...	v-160
4.1.3.3. Zakres czasowy skargi	v-161
4.1.4. Zakres podmiotowy skargi – legitymacja bierna	v-162
4.1.5. Zakres podmiotowy skargi – legitymacja czynna	v-162
4.1.5.1. Podmioty uprzywilejowane	v-164
4.1.5.2. Podmioty częściowo uprzywilejowane	v-165
4.1.5.3. Podmioty nieuprzywilejowane	v-165
4.1.5.3.1. Termin „dotyczy bezpośrednio”	v-167
4.1.5.3.2. Termin „dotyczy indywidualnie”	v-168
4.1.5.3.3. Skarga podmiotów	
nieuprzywilejowanych na akty	
o charakterze normatywnym	v-174

4.1.5.3.4. Kryteria dopuszczalności skargi jednostki a zasada efektywnej ochrony prawnej	v-180
4.1.5.3.5. Skarga na akty o charakterze regulacyjnym	v-187
4.1.5.4. Interes prawny w uzyskaniu rozstrzygnięcia stwierdzającego nieważność	v-189
4.1.5.5. Przepisy szczególne ograniczające dostęp do skargi	v-191
4.1.6. Kryteria formalne skargi	v-192
4.1.7. Przesłanki nieważności	v-194
4.1.7.1. Brak kompetencji	v-196
4.1.7.2. Naruszenie istotnego wymogu proceduralnego	v-198
4.1.7.3. Naruszenie Traktatu lub jakiegokolwiek reguły prawnej związanej z jego stosowaniem	v-202
4.1.7.4. Nadużycie władzy	v-203
4.1.8. Termin na wniesienie skargi	v-206
4.1.8.1. Skutek upływu terminu przedawnienia	v-207
4.1.8.2. Początek biegu terminu przedawnienia	v-212
4.1.9. Skutek stwierdzenia nieważności	v-216
4.1.9.1. Obowiązki instytucji w przypadku orzeczenia o nieważności aktu	v-220
4.1.9.2. Obowiązek zapłaty odsetek w przypadku uchylenia decyzji nakładającej grzywnę	v-221
4.1.9.3. Wymogi w odniesieniu do nowego aktu	v-221
4.1.9.4. Ramy czasowe działania pozwanego	v-223
4.1.9.5. Obowiązki państwa członkowskiego w przypadku stwierdzenia nieważności aktu Unii	v-224
4.1.10. Akty nieistniejące	v-225
Literatura uzupełniająca	v-227
Podstawowe dokumenty	v-227
Pytania podsumowujące	v-228
5. Incydentalna kontrola legalności aktów na podstawie artykułu 277 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Izabela Skomerska-Muchowska)	v-229
5.1. Regulacja	v-229
5.2. Zakres incydentalnej kontroli legalności aktów o zasięgu ogólnym	v-229

5.3. Akty podlegające kontroli	v-235
5.4. Podmioty uprawnione do podniesienia zarzutu	v-238
5.5. Przesłanki nieważności	v-240
5.6. Skutki orzeczenia	v-240
Literatura uzupełniająca	v-241
Podstawowe dokumenty	v-241
Pytania podsumowujące	v-241
6. Kontrola legalności bezczynności instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii Europejskiej (Michał Kaszubski)	v-242
6.1. Skarga na bezczynność instytucji na podstawie artykułu 265 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej	v-242
6.1.1. Regulacja	v-242
6.1.2. Charakter skargi i jej przedmiot	v-243
6.1.3. Zakres podmiotowy skargi – legitymacja bierna	v-244
6.1.4. Zakres podmiotowy skargi – legitymacja czynna	v-247
6.1.4.1. Skargi wnoszone przez instytucje i państwa członkowskie	v-247
6.1.4.2. Dopuszczalność skargi jednostki	v-247
6.1.5. Pojęcie bezprawnej bezczynności	v-255
6.1.5.1. Odmowa uwzględnienia żądania strony a bezprawna bezczynność	v-261
6.1.5.2. Podjęcie działania przez pozwanego w trakcie postępowania sądowego	v-262
6.1.6. Wezwanie instytucji, organu lub jednostki organizacyjnej do działania	v-263
6.1.7. Dopuszczalność przekształcenia skargi na bezczynność w skargę o stwierdzenie nieważności	v-266
6.1.8. Skutek orzeczenia stwierdzającego bezprawną bezczynność	v-267
Literatura uzupełniająca	v-269
Podstawowe dokumenty	v-269
Pytania podsumowujące	v-269
7. Odpowiedzialność odszkodowawcza Unii Europejskiej (Marcin Górski)	v-271
7.1. Skarga odszkodowawcza przeciwko Unii	v-271
7.1.1. Regulacja	v-271
7.1.2. Cel, przedmiot i charakter skargi odszkodowawczej przeciwko Unii	v-272
7.1.3. Odpowiedzialność kontraktowa Unii	v-274

7.1.4. Termin przedawnienia	v-279
7.1.5. Zakres podmiotowy – legitymacja bierna	v-281
7.1.6. Zakres podmiotowy – legitymacja czynna	v-282
7.1.7. Przesłanki odpowiedzialności deliktowej	v-282
7.1.7.1. Działania albo zaniechania przypisywalne Unii	v-283
7.1.7.2. Bezprawność	v-285
7.1.7.3. Odpowiedzialność za działania lub zaniechania zgodne z prawem	v-288
7.1.7.4. Szkoda	v-292
7.1.7.5. Związek przyczynowy	v-296
7.1.8. Ciężar dowodu	v-299
7.1.9. Odpowiedzialność za szkody spowodowane przez funkcjonariuszy Unii podczas wykonywania ich funkcji	v-299
7.1.10. Konkurencyjna odpowiedzialność państw członkowskich	v-301
Literatura uzupełniająca	v-301
Podstawowe dokumenty	v-302
Pytania podsumowujące	v-302
 8. Pytania prejudycjalne sądów krajowych	
<i>(Izabela Skomerska-Muchowska)</i>	v-304
8.1. Podstawa prawna procedury pytań prejudycjalnych	v-304
8.2. Funkcja pytań prejudycjalnych	v-306
8.3. Wniosek o wydanie orzeczenia prejudycjalnego a procedura krajowa	v-307
8.4. Podmioty uprawnione do zwracania się z pytaniem prejudycjalnym	v-309
8.5. Przedmiot pytań prejudycjalnych	v-318
8.6. Zakres swobody sądów krajowych	v-323
8.7. Obowiązek sądów zwrócenia się z pytaniem prejudycjalnym	v-335
8.7.1. Sąd ostatniej instancji	v-335
8.7.2. Pytania dotyczące wykładni prawa Unii	v-339
8.7.2.1. Doktryny <i>acte éclairé</i> i <i>acte clair</i>	v-339
8.7.2.2. Konsekwencje naruszenia obowiązku wystąpienia z pytaniem prejudycjalnym	v-348
8.7.3. Orzeczenia prejudycjalne dotyczące ważności	v-349
8.8. Skutki orzeczenia prejudycjalnego	v-358
Literatura uzupełniająca	v-361

Podstawowe dokumenty	v-362
Pytania podsumowujące	v-363
9. Obszary objęte ograniczoną jurysdykcją Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (Izabela Skomerska-Muchowska)	v-364
9.1. Uwagi wstępne	v-364
9.2. System ochrony prawnej w obszarze Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa	v-365
9.2.1. Specyfika Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa	v-365
9.2.2. Zakres jurysdykcji Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w dziedzinie WPZiB	v-370
9.3. System ochrony prawnej w dziedzinie Współpracy Policijnej i Sądowej w Sprawach Karnych w okresie przejściowym	v-376
9.3.1. Skutki prawa stanowionego w ramach WPiSSK	v-376
9.3.2. Jurysdykcja TSUE w odniesieniu do WPiSSK na podstawie dawnego artykułu 35 Traktatu o Unii Europejskiej	v-382
9.3.2.1. Rozstrzyganie sporów między państwami członkowskimi oraz między państwami członkowskimi a Komisją	v-383
9.3.2.2. Pytania prejudycjalne sądów krajowych	v-385
Literatura uzupełniająca	v-394
Podstawowe dokumenty	v-395
Pytania kontrolne	v-395
10. Ochrona praw podstawowych Unii Europejskiej (Anna Wyrozumska)	v-396
10.1. Ochrona praw podstawowych jako ogólnych zasad prawa	v-396
10.2. Potwierdzenie praw podstawowych i sposobu ich stosowania w Karcie Praw Podstawowych	v-399
10.3. Sposób odwoływania się do praw podstawowych	v-406
10.4. Stosowanie Karty Praw Podstawowych w Polsce i Zjednoczonym Królestwie	v-409
10.5. Konkurencyjna kompetencja Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	v-411
Literatura uzupełniająca	v-412
Podstawowe dokumenty	v-413
Pytania podsumowujące	v-413
Indeks	v-415